

ОЦІНКА ВИКЛЮЧНИХ ЛІЦЕНЗІЙ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© Столярчук Н. М., 2017

Проаналізовано стан комерційного використання об’єктів інтелектуальної власності на території України. Визначено особливості кожного виду ліцензії. Запропоновано порядок відображення та методи оцінки виключної ліцензії у ліцензіата. Проаналізовано переваги та недоліки кожного підходу з оцінки об’єктів інтелектуальної власності та визначена необхідність затвердження на державному рівні окремих методик щодо визначення вартості ліцензій.

Ключові слова: об’єкт інтелектуальної власності, виключна ліцензія, оцінка.

N. M. Stolyarchuk

National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”

EVALUATION EXCLUSIVELY LICENSORS AS A INSTRUMENT OF INNOVATION MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

© Stolyarchuk N. M., 2017

At present, the role of intellectual property in the economic enterprise life is increasing. Patents and licenses have been performed as a full asset for a long period of time. The value of intellectual property is that through it can be legally monopolized goods and services, upgraded technology and product range, significantly increased demand and expanded the range of consumers. The involvement of objects of intellectual property into economic circulation can provide an enterprise with additional revenue in the form of royalties, license and franchise fees. Properly designed and reflected in the account of property rights on intellectual property may be a method to increase authorized capital without raising funds.

Unfortunately in Ukraine managers do not attach sufficient importance to objects of intellectual property. This leads to an underestimation of the value of assets and reduction of investment attractiveness of indicators of financial reporting. In the article were analyzed the state of the commercial use of intellectual property in Ukraine. There’re determined features of each type of license. Display order and evaluation methods exclusive licenses to the licensee are proposed. The important factor is that at the conclusion of the license agreement the recipient is provided only the right to use, but ownership remains to the owner, creator of intellectual property. The main factor in license relationships is a license agreement and its conditions. If we carefully examine the nature of the license agreement, we can say that it is similar to a lease in many ways. Accounting of licenses both licensee and licensor will depend on the amount of transferred (received) rights and type of license agreement which formalized the transfer. After analyzing of characteristics of each type of license we can state that on the balance can be evaluated and treated only innovative products with a triad of property rights (those transmitted by the exclusive license). It follows that received license to the licensee must be assessed and reflected in intangible assets for the period of the license, and to the licensor

must be bred on the off-balance accounting. Objects of intellectual property purchased by all other types cannot be displayed in intangible assets.

Receptions used to determine the value of intellectual property can be divided into three groups: approaches, methods and techniques. The approaches provide principles for determining value. Methods determine the procedure for cost calculating. Techniques consider the use of a specific method of concerning object of intellectual property and specific purposes of the calculation. Valuation of rights to every object of innovative production in the case of their use is fairly complex procedure, and each case requires a unique solution.

Advantages and disadvantages of each approach of valuation object of intellectual property are analyzed and neediness for approval at the state levels some methods for determining the value of licenses is identified.

Key words: intellectual property, exclusive license, valuation.

Постановка проблеми. Економіка України перебуває на етапі інноваційно-інвестиційного розвитку. За таких умов джерелом економічного зростання стають інвестиції в “наукове виробництво” та наукова продукція відповідно, а рушійною силою – механізм її створення і комерційного використання. Частка інноваційної продукції у балансах підприємств України становить 4,5 %. Такий стан речей необхідно визнати незадовільним, оскільки приклади розвинених економік світу свідчать про необхідність нарощування частки інноваційної продукції для успішного функціонування у багатовекторному та мінливому конкурентному середовищі (у країнах ЄС, США, Японії; у балансах підприємств у середньому вона становить 17 %).

Раніше, безсумнівно, вартість підприємства вважали ціною його матеріальних активів, оскільки активи – власність компанії, що оцінюється у грошовому вираженні. Із виникненням інтелектуального капіталу визначення реальної вартості підприємства чи компанії є актуальним питанням. У сучасному світі торгівля ліцензіями та патентами перевищує обсяги торгівлі іншими видами власності.

Аналіз останніх досліджень. “Вартість компаній “Інтел” або “Майкрософт”, – констатують Л. Едвісон і М. Мелоун, – визначається не за ціною цегли і цементного розчину, і навіть не за цінністю їхніх товарно-матеріальних запасів, а за категоріями іншого, нематеріального активу, який називається інтелектуальним капіталом [1, с. 346]”.

Цінність об’єктів інтелектуальної власності (далі – ОІВ) полягає у тому, що за їх допомогою можна законним способом монополізувати товари та послуги, оновити технологію і асортимент продукції, значно підвищити попит та розширити коло її споживачів. Залучення об’єктів інтелектуальної власності у господарський оборот може забезпечити підприємству додатковий прибуток у вигляді роялті, ліцензійних, франчайзингових платежів. У належний спосіб оформлені та відображені в обліку майнові права на ОІВ можуть бути засобом збільшення розміру статутного капіталу без залучення грошових коштів [2, с. 145].

Динаміка поданих заявок та отриманих прав на об’єкти промислової власності у 2012–2015 рр. відображена у табл. 1. Як бачимо, найбільше реєструвалися знаки для товарів і послуг. Найменше патентному захисту підлягали промислові зразки. Загалом можна констатувати, що кількість ОІВ, які створюються на підприємствах України, є чималою. Однак у звітності підприємств вартість інновацій у складі нематеріальних активів є доволі низькою, що пов’язано з недооцінкою керівниками ролі ОІВ у господарській діяльності.

На жаль, усвідомлення переваг від використання ОІВ з боку керівників вітчизняних підприємств дещо недостатнє. Попри те, що майже кожне підприємство у своїй діяльності використовує об’єкти інтелектуальної власності, цей актив поки що не є повноправним учасником господарського обороту. До того ж інвестора цікавить не “собівартість” бізнесу, а його можливість приносити вигоди у майбутньому. Коли ОІВ знаходяться під правовою охороною і є попит на продукцію і/або послуги, виготовлені з їхнім використанням, такі об’єкти є цінним діловим активом та збільшують вартість підприємства, а отже, його інвестиційну привабливість.

Надходження заявок та реєстрація об'єктів промислової власності*

№ з/п	Вид ОІВ	Заявки	Зареєст- ровано	Заявки	Зареєст- ровано	Заявки	Зареєст- ровано	Заявки	Зареєст- ровано
		2012 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р.
1	Корисна модель	10229	9951	10175	10137	9384	9196	8616	8153
2	Винахід	4944	3405	5418	3635	4813	3319	4497	3014
3	Промисловий зразок	1851	1541	3778	2010	2664	2464	2080	2521
4	Знак для товарів і послуг	32051	15459	34226	14981	27526	14698	32618	12388

*Джерело: http://sips.gov.ua/i_upload/file/zvit_2015_ua.pdf.

Аналізуючи міжнародний досвід, можна дійти висновку, що іноземні компанії інноваційній продукції надають набагато більшого значення. Вплив інституту інноваційної діяльності на економіку за кордоном призвів до усвідомлення і визнання нових факторів виробництва – інтелектуальних. Це відображається у прийнятих нормативних актах, розвиненому ринку об'єктів інтелектуальної власності, способах їх охорони, методиках оцінки та, відповідно, відображенні у звітності.

Виклад основного матеріалу. Нова міра вартості – інтелектуальний капітал і методи його оцінювання – охоплює багато об'єктів, до яких належать і комерційні, і некомерційні, навіть державні установи, що може спричинити виникнення нової форми обміну, в якій вона використовуватиметься з метою торгівлі. Виникають нові форми співпраці, які визначають умови договірних відносин між роботодавцем і працівником, між власником інтелектуальної власності та її отримувачем у користування – ліцензійні договори. Також з'являється такий вид доходу, як “пасивні доходи”: роялті, паушальні платежі.

Починаючи із середини ХІХ ст., жодна країна світу не може прогресивно розвиватися без участі в міжнародній торгівлі ліцензіями. Комерціалізація в інноваційній сфері здійснюється за допомогою залучення об'єктів інтелектуальної власності, які впроваджуються як інновації у виробництво з метою забезпечення розвитку базових галузей економіки, підвищення продуктивності та технологічного оновлення виробництва.

Одним із найпоширеніших способів передачі інтелектуальної власності у користування є укладення ліцензійних договорів. Основна мета ліцензійного договору – забезпечити можливість практичного використання конкретного ОІВ. Однак перед використанням у власній діяльності або під час передачі прав за будь-якою формою необхідно, щоб інноваційний продукт був засвідчений патентом або ліцензією. Об'єктами цього договору можуть бути і незахищені патентами ОІВ, до яких належать різноманітні види ноу-хау.

Аналізуючи динаміку надходження договорів на реєстрацію у 2013–2015 рр., за даними Державної служби інтелектуальної власності, можна констатувати, що загалом по Україні існує тенденція до укладання договорів на передачу права на: винаходи 2013 р. – 145 шт., 2014 р. – 146 шт., 2015 р. – 179 шт.; корисні моделі – 2013 р. – 110 шт., 2014 р. – 120 шт., 2015 р. – 121 шт.; промислові зразки – 2013 р. – 83 шт., 2014 р. – 108 шт., 2015 р. – 107 шт.; знаки для товарів і послуг – 2013 р. – 1786 шт., 2014 р. – 1776 шт., 2015 р. – 1679 шт. Майже не застосовуються одиничні ліцензії. Найбільше є договорів щодо розпорядження майновими правами на знаки для товарів і послуг, найменше – на промислові зразки [3, с. 60].

Ліцензійний договір – це цивільно-правовий договір, згідно з яким одна сторона (ліцензіар) на оплатній основі надає іншій стороні (договору) ліцензіату право на використання об'єктів промислової власності. Результатом укладання та реєстрації ліцензійного договору у Державній службі інтелектуальної власності є видача ліцензії. Ліцензія – це дозвіл на використання винаходу

або іншого технічного досягнення, який надається на основі ліцензійного договору або судового чи адміністративного рішення компетентного державного органу.

Особливістю об'єктів, права на використання яких передаються згідно з ліцензійними договорами, є:

- новизна, що означає їх первинне розроблення, винахід;
- офіційне визнання та закріплення, тобто їх власник (ліцензіар) повинен мати на них виключне право власності, а саме: право володіння, користування та розпорядження.

Ліцензійний договір вважається укладеним, якщо сторони дійшли згоди щодо істотних умов (тобто тих умов, які визнані істотними законом або необхідні для договорів цього виду). Але дійсним ліцензійний договір стає з дати публікації відомостей про видачу ліцензії в офіційному бюлетені “Промислова власність” та внесення їх до державного реєстру свідоцтв України на знаки для товарів і послуг. Дотримання письмової форми договору є необхідною умовою дійсності договору.

У практиці торгівлі винаходами та ноу-хау ліцензії можна поділити на два види [4, с. 46]:

– чисті (самостійні) ліцензії – продаються за самостійними договорами, які передбачають передачу прав на використання винаходів та ноу-хау. Якщо продаж чистих ліцензій супроводжується поставкою зразків обладнання та наданням інжинірингових послуг з їх освоєння, то у ліцензійні угоди, крім основних ліцензійних зобов'язань, включають додаткові зобов'язання з поставки та надання послуг;

– супутні ліцензії – продаються за допомогою включення їх у контракти з поставки товарів, зокрема машин, обладнання, приладів, причому ціни та умови платежу за такі ліцензії можуть бути виділені окремо або включені у загальні суми контрактів.

Залежно від обсягу прав, що передаються, за чинним Цивільним кодексом України розрізняють: виключну, одиничну і невиключну ліцензії, а також іншого виду, що не суперечить закону [5]. Виключна ліцензія видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері. Одинична ліцензія видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у зазначеній сфері. Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері. За згодою ліцензіара, наданою у письмовій формі, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію) [5].

Ліцензійний договір, як правило, містить статті, які передбачають: метод розрахунку ліцензійної винагороди (наприклад, відсоток від чистої вартості продажів ліцензіата); реєстраційні записи і бухгалтерські книги, які буде вести ліцензіат; фінансові звіти, які ліцензіат повинен регулярно передавати ліцензіару для нарахування ліцензійної винагороди за певний період; порядок переказу незалежної суми через банківські установи держав партнерів. Під час періодичних відрахувань такі платежі здійснюються щоквартально або один раз на рік.

Специфікою виключної ліцензії є те, що вона надає право лише одному володільцю та позбавляє власника застосовувати будь-які майнові права щодо переданого за ліцензією об'єкта інтелектуальної власності (володіння, користування, розпорядження). Тобто виключна ліцензія повинна оцінюватись і ставитись на баланс у її отримувача (ліцензіара) у складі нематеріальних активів.

Варто зазначити, що за виключною ліцензією усувається можливість використання ліцензіаром цього об'єкта у частині, що передається ліцензіату. Ліцензіату ж надається виключне право на використання об'єкта інтелектуальної власності у повному обсязі. Однак після закінчення терміну ліцензії усі права повертаються до ліцензіара [3, с. 60]. На практиці ліцензіар надає виключну ліцензію з численними застереженнями, які істотно обмежують комерційну діяльність

ліцензіата: збут продукції через збутову мережу ліцензіата; заборона експорту продукції; встановлення максимального обсягу виробництва та мінімального обсягу обороту; зобов'язання закуповувати у ліцензіара сировину, матеріали, комплектувальні вироби, необхідні для виробництва продукції за ліцензією.

Важливу роль відіграє той фактор, що під час укладання ліцензійного договору, отримувачу надається лише право використання, однак право володіння залишається у власника – творця об'єкта інтелектуальної власності. Головним фактором у ліцензійних відносинах стає ліцензійний договір, його умови. Якщо уважно проаналізувати природу ліцензійного договору, то можна констатувати, що він за багатьма ознаками подібний до договору оренди. Відповідно облік ліцензій як у ліцензіата, так і у ліцензіара залежатиме від обсягу переданих (отриманих) прав та виду ліцензійної угоди, яким оформлено передачу. Проаналізувавши особливості кожного виду ліцензії, можна констатувати, що оцінюватись та ставитись на баланс можуть тільки ті інноваційні продукти, що поєднують тріаду майнових прав щодо розпорядження об'єктом, тобто ті, що передані за виключною ліцензією. З цього випливає, що отримана ліцензія у ліцензіата повинна бути оцінена і відображена у складі нематеріальних активів на період дії ліцензії. А у ліцензіара – введена на позабалансовий облік. Об'єкти інтелектуальної власності, що придбані за усіма іншими видами у складі нематеріальних активів відображатись не можуть.

Важливим моментом на цьому етапі стає визначення ціни ліцензії. Вартість ліцензій залежить від ступеня їх технічного пророблення та патентного захисту. Вартість безпатентних ліцензій у середньому на 10–20 % нижча, ніж на винаходи, захищені патентами; ціни на виключні ліцензії переважно більш ніж у 2 рази перевищують ціни простих ліцензій.

В Україні склалася цікава ситуація. Так, в роки існування СРСР проводилася оцінка не усіх видів об'єктів інтелектуальної власності, а переважно патентів і ліцензій на винаходи, а також ноу-хау. Ці об'єкти не враховувалися в балансі підприємства і не входили у його нематеріальні активи, які почали враховуватися з 1988 р. При цьому через відсутність внутрішнього ринку інтелектуальної власності обчислення ціни цих об'єктів зводилося переважно до визначення економічної ефективності від їх застосування [6, с. 5].

Сьогодні, відповідно до Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” № 2658-III від 12.07.2001, оцінка майна, майнових прав – це процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами з оцінки майна і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності [7].

Визначення вартості інноваційного продукту є одним із етапів реалізації майнових прав на нього на ринку за допомогою ліцензійних угод. Крім того, під час відображення нематеріальних активів в обліку збільшується балансова вартість підприємства та його інвестиційна привабливість.

Незалежна оцінка об'єктів інтелектуальної власності здійснюється відповідно до законодавства професійних асоціацій, інститутів та відповідає:

- Європейській групі асоціацій оцінювачів – TEGOVA;
- Міжнародному комітету зі стандартів оцінки – IVSC;
- Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” № 2658-III від 12.07.2001 р.;
- Наказу Фонду державного майна “Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності” № 740 від 25.06.2008 р.;
- Постанові КМУ “Про затвердження методики оцінки майна” № 1891 від 10.12.2003 р.;
- Наказу Фонду державного майна “Про затвердження Порядку визначення оціночної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, що перебувають у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, з метою зарахування на бухгалтерський облік” № 3162 від 13.12.2005 р.;
- Національному стандарту оцінки № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” № 1440 від 10.09.2003 р.;
- Національному стандарту оцінки № 4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності” № 1185 від 03.10.2007 р.

Нормативна база оцінки інтелектуальної власності і нематеріальних активів – це не тільки стандарти оціночної діяльності, але й законодавство, що стосується інтелектуальної власності та правила бухгалтерського обліку нематеріальних активів. Існує доволі істотна різниця між нематеріальними активами в бухгалтерському значенні та значенні для потреб оцінки. Далеко не усі неосяжні цінності, що враховуються під час оцінки, можна назвати активами. Тому потрібно розуміти цілі, заради яких здійснюється оцінка.

Доволі важливим моментом є встановлення вартості ліцензійної угоди. Це питання є дуже складним і щодо нього відсутні однозначні підходи, принципи, оскільки розмір економічної вигоди, що планується отримати від комерційного обороту інновацій, реально можна встановити тільки під час виготовлення продукції, в основу якої покладено об'єкт інтелектуальної власності. А укладання договору та визначення його умов здійснюється до цього моменту. Крім того, вартість об'єкта інтелектуальної власності (патенту, свідоцтва) та вартість ліцензії – це два різні поняття, визначення яких здійснюється за різними підходами.

Враховуючи особливості виключної ліцензії, вважаємо, що здійснювати оцінку майнових прав можна за допомогою одного із трьох методів: ринкового, дохідного чи витратного. Тобто здійснюється оцінка патенту, що передається за виключною ліцензією на дату передачі. Вибір методу залежить від виду ОІВ, стану ринку інтелектуальної власності на момент здійснення угоди та професійного судження оцінювача.

Процес оцінки розпочинається з ідентифікації об'єкта інтелектуальної власності, тобто зі встановлення факту його юридичної правомочності та правовласника. Наступним кроком є визначення мети оцінки. Коли встановлені об'єкти оцінки і мета оцінки, визначають базу оцінки. Під базою оцінки розуміють вид вартості, що буде використаний під час оцінки. За базу оцінки приймається ринкова вартість та неринкові види вартості.

Прийоми, що застосовуються для визначення вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності, можна розділити на три групи: підходи, методи і методики. Підходи дають принципи визначення вартості. Методи визначають процедуру розрахунку вартості. Методики розглядають застосування того чи іншого методу стосовно конкретних об'єктів інтелектуальної власності та конкретних цілей розрахунку.

Оцінка вартості прав на кожен об'єкт інноваційної продукції у конкретному випадку їхнього використання є доволі складною процедурою й у кожному випадку вимагає унікального розв'язання задачі. Однак за усього різноманіття таких випадків існують три загальновизнані підходи до оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності: витратний, порівняльний (ринковий), дохідний (табл. 2). Відповідно до Національних стандартів оцінки 1 та 4, кожному підходу відповідають певні методи оцінки [8, 9] (табл. 2).

Таблиця 2

Зв'язок між підходами та основними прийомами оцінки об'єктів прав інтелектуальної власності

Методичний підхід	Метод	Вартість, що визначається	Принципи
Витратний	Прямого відтворення	Залишкова	Корисності, заміщення
	Заміщення		
Порівняльний	Метод порівняння продажів	Ринкова	Заміщення, попиту і пропонування
Дохідний	Прямої капіталізації доходу	Ринкова, інвестиційна, ліквідаційна, вартість ліквідації	Найефективнішого використання, очікування
	Непрямої капіталізації доходу		

У закордонній практиці використовують принцип визначення максимальної вартості ліцензії. Максимальна вартість ліцензії – це сума сплат, за підвищення якої придбання ліцензії не має для ліцензіата економічного сенсу. Вона повинна бути такою, щоб після її відрахування з надходжень

ліцензіата, внутрішня норма прибутку була не меншою від середньогалузевої (у промислово розвинених країнах ця норма становить 10–30 %, а під час підрахунків приймається такою, що дорівнює 10 %) [10].

Оцінка вартості об'єктів інтелектуальної власності, створених на власному підприємстві, у закордонній практиці переважно ґрунтується на витратному підході: використанні первісної вартості таких об'єктів, враховуючи фактичні витрати на розроблення та доведення до комерційного використання з урахуванням амортизації. При цьому для оцінки нематеріальних активів використовують міжнародні стандарти оцінки розрахунку вартості об'єктів інтелектуальної власності, розроблені TIAVIS (The International Assets Valuation Standards Committee) [6, с. 6].

В основу дохідного підходу покладено методи дисконтування грошового потоку. Він доволі часто використовується під час вкладення коштів інвесторами, з метою прогнозування можливих прибутків. Цей підхід є найтрудомісткіший та найскладніший у застосуванні. Крім того, в умовах інфляції 15–25 % на рік та кризових явищ в економіці таке прогнозування вартості є недоцільним.

В основу порівняльного підходу покладені принципи ринку, тобто вартість об'єктів інтелектуальної власності порівнюється з аналогічними об'єктами. Для застосування цього методу необхідні такі вхідні дані: ціни та оціночні мультиплікатори стосовно ідентичних або подібних нематеріальних активів. Повноцінне використання ринкового підходу може бути лише за наявності у покупця можливості вибору ОІВ з-поміж інших подібних і з такими самими функціями. Однак інноваційна продукція не має аналогів, і доволі важко знайти подібні продукти, щоб достовірно оцінити ОІВ інноваційного спрямування, до того ж інформація про ОІВ, що оцінювались, є конфіденційною. Навіть якщо продаж може бути вільний та інформація про сплачену ціну доступна, досить важко визначити відповідні корегування щодо ціни або оціночних мультиплікаторів, які необхідні для відображення різниці між нематеріальним активом, що оцінюється порівняно із тими, що були включені до угоди про продаж. Отже, у практичному використанні цей метод може вживатися тільки для взаємозалежної перевірки.

Під час визначення вартості за витратним методом враховуються прямі та накладні витрати, витрати на патентування, визначення кон'юнктури ринку, маркетинг, отримані доходи від ліцензійної діяльності. Інформаційною базою при цьому є бухгалтерська звітність, кошториси, калькуляції, первинні документи та журнали-ордери, відомості, статистичні звіти тощо. Недоліком витратного підходу є заниження вартості ОІВ. Крім того, його ефективне застосування можливе під час ретельного та детального ведення усіх облікових реєстрів на підприємстві.

Результати порівняння вітчизняної методики із закордонними методиками оцінювання об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства свідчать насамперед про різницю в підходах до проведення оцінювання. Так, зарубіжні методики ґрунтуються або на витратному або на ринковому підходах. На практиці це означає, що в першому випадку вартість об'єкта інтелектуальної власності оцінюється, враховуючи суму витрат на його створення, правовий захист тощо. При цьому для розрахунків використовуються такі показники, як надходження від ліцензійних угод і у вигляді компенсаційних платежів під час порушення виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності. Також враховуються фактичний термін корисного використання об'єкта інтелектуальної власності, фактор морального старіння оцінюваного об'єкта, норматив зведення різночасових оцінок.

У другому випадку використовуються такі показники, як сума приведених витрат на створення об'єкта інтелектуальної власності, забезпечення правового захисту, маркетингові дослідження. У розрахунки також включаються середньостатистична ставка роялті, річний обсяг використання економічної переваги від експлуатації об'єкта, термін його корисного використання, а також коефіцієнти техніко-економічної значущості об'єкта інтелектуальної власності (для товарних знаків – коефіцієнт естетичного сприйняття), промислова (виробнича) готовність цього об'єкта, надійність його правового захисту, моральне старіння об'єкта на момент підрахунку та правова значущість оцінюваного об'єкта.

В результаті врахування та відображення у балансі виключних ліцензій у складі нематеріальних активів відбудеться покращення показників інвестиційної привабливості

фінансової звітності підприємства, а саме: коефіцієнта виробничих фондів, коефіцієнта фінансової стабільності, коефіцієнта фінансової незалежності, коефіцієнта фінансової стійкості, що є позитивним явищем. Крім того, знизяться показники коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта фінансового ризику.

Вищезгадане дає можливість зробити **висновок** про нагальну необхідність створення в Україні методичних рекомендацій щодо визначення вартості об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, під час розробки яких були б враховані усі недоліки вже існуючих. До того ж ефективне використання таких рекомендацій стане можливим тільки за умови наявності в Україні державного регулювання цих питань і, зокрема, існування розвиненої інфраструктури послуг з оцінки об'єктів інтелектуальної власності та спеціальної підготовки кваліфікованих оцінювачів. На черзі прийняття окремих методик оцінки виключних ліцензій, що дасть можливість їх відображати як актив у балансі ліцензіата. Ці заходи, своєю чергою, сприятимуть зростанню вартості інтелектуальних активів у балансі підприємства та підвищенню рівня інвестиційної привабливості показників фінансової звітності.

1. Эдвинсон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / Л. Эдвинсон, М. Мэлоун; под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Академия, 1999. – 465 с.
2. Столярчук Н. М. Облік інтелектуальної власності як засіб підвищення інвестиційної привабливості / Ю. С. Бездушина, Н. М. Столярчук // Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Серія “Економічні науки”. – Луцьк, 2013. – № 5 (254). – С. 144–149.
3. Столярчук Н. М. Облік комерційного використання інноваційної продукції / Н. М. Столярчук // Наукометричне видання “Облік і фінанси”. – 2015. – № 3 (69). – С. 55–61.
4. Жаров В. О. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб. / В. О. Жаров; – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЗАТ “Інститут інтелектуальної власності”, 2002. – 188 с.
5. Цивільний кодекс України № 435 від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Лынный Н. Оценка стоимости объектов интеллектуальной собственности / Н. Лынный // ИС. – 1996. – № 5–6. – С. 3–7.
7. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658 від 12.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
8. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”: Постанова Кабінету Міністрів України № 1440 від 10.09.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003>.
9. Національний стандарт 4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”: Постанова Кабінету Міністрів України № 1185 від 03.10.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007>.
10. Зленко С. М., Тимчик І. С., Тимчик С. В. Інтелектуальна власність в науково-технічній діяльності [Електронний ресурс] / С. М. Зленко, І. С. Тимчик, С. В. Тимчик. – Режим доступу: http://posibnyky.vntu.edu.ua/i_v/3..htm.